

Marșul lui Radetzky
de Joseph Roth

Joseph Roth s-a născut la 2 septembrie 1894 în localitatea Schwabendorf, lângă Brody, din Volhinia (care înainte de 1918 aparținea Austro-Ungariei). Era unicul fiu al unui funcționar de la căile ferate austriece, care alcoolic fiind a murit în ospiciu, și al unei poloneze . A studiat germanistica la Viena. În primul război mondial a luptat ca voluntar, cu grad de ofițer, și a căzut prizonier la ruși. Întorcându-se acasă din captivitate, după încetarea ostilităților, a activat ca ziarist la Viena și Berlin. Între anii 1923-1931 a lucrat ca reporter la Frankfurter Zeitung și în această calitate a străbătut Rusia, Cehoslovacia, Albania, Balcanii, călătorind de asemenea mereu în Franța.

Spirit nomad, și-a adunat materialele acestor peregrinări în volumul **Imagini de călătorie** : „ *Am lăsat în urmă multe mile- spune el. Viața mea, desfășurată între locul unde m-am născut și orașele, ținuturile, satele pe care le-am străbătut în ultimii zece ani, e mai ușor de măsurat spațial decât în timp. Drumurile lăsate în urmă sunt anii mei lăsați în urmă...* ”.

Acest om mărunțel și subțire, cu înfățișare banală, a declarat totuși în altă parte: „*cea mai mare experiență a vieții mele a fost războiul și prăbușirea patriei mele, singura pe care am avut-o : monarhia austro-ungară.*”

Joseph Roth „*burghezul nomad*”ca temperament pasional și alcoolic până la detractare, ce-și ducea existența în hotelurile și cafenelele din orașele Europei Centrale și din Paris a scris romane, despre care Heinrich Boll spunea că „*găsești totul în ele: vraja Poloniei, tristețea Austriei și melancolia Galiției, mlaștinile Volhiniei, incoruptibila rigurozitate a unui raport cezaro-crăiesc*”.

Jalea vieții sale a fost dorul după o lume pe veci apusă, pe care a văzut-o însă cu un ochi critic, pătrunzător: „*l-a urmărit mereu amintirea armatei habsburgice, din care a făcut parte și pe care a zugrăvit-o pierind în plictisul ei propriu, ca și amintirea bătrânului împărat Franz Joseph, văzut dintr-o perspectivă de basm...Sunt aici nostalgiile unui spirit conservator și totuși critic, ce numea cu atâta exactitate **Marșul lui Radetzky**- o marseieză a conservatorismului*”.

Joseph Roth a murit ca emigrant la Paris, într-un spital pentru săraci, în ziua de 27 mai 1939. A lăsat o operă destul de întinsă- 14 romane, dintre care: **Hotel Savoy** (1923; viața după întoarcerea sa din captivitate), **Rebeliune** (1924- revolta unui invalid de război împotriva statului și a lui Dumnezeu), **Bejenia fără sfârșit** (1927-drumul întoarcerii din prizonierat), **Zipper și tatăl său** (1928- frământările postbelice în Berlin și Viena), **Iov** (1930) **Marșul lui Radetzky** (1932), cu urmarea sa **Grota capucinilor** (1938)și **Spovedania unui ucigaș** (1936), apoi urmează o serie de nuvele, proză lirică și eseuri .

Deși expatriat, a iubit Germania până la sfârșit: „*Nici o altă țară nu are atâta nevoie de dragoste*”- spunea el.

Cele mai importante romane ale lui Joseph Roth sunt **Iov** și **Marșul lui Radetzky** **Iov** reia mitul biblic al lui Iov, pe care îl transpune în existența institutorului evreu Mendel Singer, dintr-un sat ucrainian. Plăcerea cu care se citește această operă vine din duioșia cu care autorul ei a zugrăvit existența patriarhală a lui Mendel Singer, iar cheia romanului este în monologul său funebru la moartea soției sale : „*Totul a murit în jurul*

nostru, totul s-a uscat și a putrezit, fiindcă nu mai aveam în noi căldura dragostei ci frigul obișnuinței".

Marșul lui Radetzky, roman extrem de bine construit, străbătut de lirism ca un poem și totuși pur epic, ne prezintă peisajul moral al destrămării monarhiei austro-ungare.

Roth și-a conceput romanul, ca un joc de ecouri subtile ale celor mai dureroase realități politice și sociale din îmbătrânita monarhie habsburgică. S-ar putea spune că **Marșul lui Radetzky** a fost scris la temperatura „*omului bolnav*”, care era imperiul austro-ungar. Iată de ce o adevărată înțelegere a romanului lui Joseph Roth nu este cu putință fără a cunoaște situația politică și socială din împărăția care sta să se destrame în epoca zugrăvită de autorul său. Roman social și cronică de familie, construit cu multă măiestrie, străbătut de lirism și totuși epic, **Marșul lui Radetzky** ne prezintă peisajul moral al destrămării monarhiei austro-ungare.

Pe fundalul acestui eveniment istoric se desfășoară sub ochii cititorului destinul familiei Trotta, urmărit de-a lungul a trei generații. Eroul principal este Carl Joseph von Trotta, tânăr ofițer, om cinstit și cu sentimente frumoase, dar caracter slab. Alături de el apar o serie de personaje aparținând nobilimii, funcționărimii de stat, ofițerimii, straturilor populare, personaje atât de bine prinse și plastic înfățișate, încât rămân de neuitat. Întreaga acțiune și atmosferă a romanului dovedește în fapt că prăbușirea monarhiei austro-ungare este o firească și inevitabilă necesitate istorică, în ciuda manifestei simpatii a autorului pentru unele personaje ce țin de însăși esența lumii intrate în crepuscul și zugrăvite cu multă măiestrie de pana marelui scriitor austriac.

Povestind, de-a lungul a trei generații, destinul familiei Trotta, autorul împrumută un ton de ironie miloasă care nu exclude de loc conștiința faptului istoric. Însăși expresia „*eroul de la Solferino*” aplicată repetat în decursul narațiunii, primului baron von Trotta, poartă în sine această ironie, adresată însă nu urmașului tăranilor sloveni, care refuză legenda „*eroismului*”, ci faptului obiectiv, deci realității tipice din monarhia habsburgică în vremea împăratului Franz Joseph. Cu atât mai transparentă devine ironia prin gestul sublocotenentului Trotta, nepotul eroului de la Solferino, care „*salvează*” portretul împăratului din bordelul doamnei Horvath, repetând astfel, caricatural, fapta bunicului.

Dacă primul Trotta reprezintă stadiul deznaționalizării, al integrării în goala formă k.u.k. (ce impune dezrădăcinarea, ruptura, între tatăl sloven și fiul devenit prin hazard baron austriac, dar păstrând încă trăsăturile de caracter ale țăranelui din el), al doilea reprezintă tipica formă a dublei monarhii: administrația. Și în calitatea sa de prefect într-un morav al împărăției, urmașul eroului, prin vinele căruia mai curge sângele slavilor din sud, reprimă mișcarea slavilor de aici, pe care îi administrează în numele împăratului-așa cum la capătul celălalt al țării, pe pământ ucrainian, fiul său, sublocotenentul Carl Joseph, dezgustat de atmosfera de descompunere din armata cezaro-crăiască își dă seama de absurdul situației: „*Sublocotenentul ar fi dorit să simtă din nou acea vrajă de care se lăsase cuprins în toate momentele solemne ale carierei lui militare, sau acasă, în acele duminici văratice pe balconul casei părintești, sau la fiecare paradă și trecere în revistă și, cu puțin în urmă, la procesiunea din Joia Verde, la Viena. Nimic nu simțea în pieptul său sublocotenentul Trotta, stând la cinci pași de împărat, nimic altceva nu simțea în pieptul bombat, afară de milă pentru bătrânul din fața lui*”. Peste tot în roman, plutește de altminteri, sentimentul sfârșitului de lume.

Semnificativă e și împrejurarea că singurele afecte reale ale celor trei Trotta se îndreaptă în trecut, spre lumea morților: eroul de la Solferino își regăsește părintele abia

odată cu moartea vagmistului; prefectul Trotta e adânc răscolit numai la moartea servitorului său, iar ultimul vlăstar, Carl Joseph, poartă în inimă relicve: imaginea bunicului din portret, amintirea doamnei Slama (amanta moartă), a doctorului Demant (mort într-un duel), și a altor morți: „ *Carl Joseph nu se gândea de loc la poliță și la consecințele semnăturii lui. Fu cuprins de friguri. Visa -și vorbea chiar despre asta-că îl cheamă morții și că a sosit și pentru el timpul să părăsească acest pământ*”.

În **Marșul lui Radetzky** se întâlnește conștiința vinovăției istorice a dublei împărății cu regretul poetic după o lume pentru totdeauna apusă, întâlnire ce dă un farmec deosebit romanului lui Joseph Roth. Aparițiile împăratului Franz-Joseph sunt învăluite în roman de acea ironie miloasă, care îmbrăcând poetic o figură care simbolizează, deopotrivă formalitatea sterilă și precaritatea istorică, bătrânețea monarhului identificându-se cu cea a imperiului în descompunere. În roman, Joseph Roth a reușit să închege într-un mod personal chipul unei lumi care trăiește doar artistic.

Titlul romanului provine de la un marș compus de Johann Strauss- tatăl, în cinstea lui Joseph Venceslav Radetzky, conte de Radetz. Acest marș făcea obligatoriu parte din repertoriul permanent al tuturor muzicilor militare ale vastului imperiu care se întindea de la Marea Adriatică până în pădurile Boemiei și din Carpați până la ghețurile Alpilor. În roman acest marș capătă valoare de simbol al puterii și decăderii imperiului habsburgic.

BIBLIOGRAFIE :

Joseph Roth - **Marșul lui Radetzky** - E.P.L.Universul; București, 1966, traducere și note de I.Cassian Mătăsaru. Prefață de I.Negoițescu

Prof. Argyelan Florina-Claudia